

Die verdwyning van Mina Afrika

Zuretha Roos

ONDERWYSERSGIDS

deur
Ilse Lingenfelder

Tafelberg

Tafelberg-Uitgewers,
'n afdeling van NB-Uitgewers (Edms) Beperk,
Heerengracht 40, Kaapstad, 8001

© I. Lingenfelder
Omslagontwerp en tipografie deur Etienne van Duyker
Geset in 12 op 15 pt Times New Roman
Gedruk en gebind deur Paarl Print,
Oosterlandstraat, Paarl, Suid-Afrika
Eerste uitgawe

ISBN-10: 0-624-04422-X
ISBN-13: 978-0-624-04422-2

Alle regte voorbehou
Geen gedeelte van hierdie boek mag sonder die skriftelike verlof van die
uitgewer gereproduseer of in enige vorm of deur enige elektroniese of
meganiiese middel weergegee word nie, hetsy deur fotokopiëring,
skyf- of bandopname, of deur enige ander stelsel vir
inligtingbewaring of -ontsluiting

Inhoudsopgawe

1. Inleiding en uitkomstes	5
2. Biografiese gegewens oor Zuretha Roos	7
3. Ontleding van 'n roman	10
4. Aansluiting by ander werke	11
5. Wenke vir leerders	16
6. Stambome	21
7. Vrae	22
8. Antwoorde	32
9. Verklaring van begrippe wat in die vrae voorkom	46
10. Ander begrippe toegepas op die inhoud	49
11. Woordverklarings	51
12. Wenke hoe om 'n langvraag te beantwoord	56
13. Blokkiesraaisel	59
14. Maak van 'n collage	63
15. Naamspeletjie	64
16. Luister-en-praat-oefeninge (mondeling)	66
17. Skryf-en-aanbied-oefeninge (stelwerk)	72
18. Prentblad	77

1. INLEIDING EN UITKOMSTES

Die handleiding lê nie net die inhoud vas nie, maar is uitkomsgebaseerd saamgestel om sodoende die leerkrag en leerder te help om die leeruitkomstes te bereik. Daar is aldus vroeë oor bv. interpretasie, beeldspraak, simboliek, ooreenkomste, karaktereienskappe, ironie en vele meer wat deur die Nasionale Kurrikulumverklaring (gr.10-12) voorgeskryf word.

Daar word met die volgende **Kritieke Uitkomste** gewerk.
Leerders:

1. identifiseer en los probleme op en neem besluite deur kritiese en kreatiewe denke;
2. werk doeltreffend saam met ander as lede van 'n span of groep;
3. organiseer en bestuur hulself en hulle aktiwiteite verantwoordelik en doeltreffend;
4. versamel, ontleed en organiseer inligting en evalueer dit krities;
5. kommunikeer doeltreffend deur middel van visuele, simboliese en/of taalvaardighede in verskillende vorme;
6. begryp dat die wêreld 'n stel verwante stelsels is waarin probleme nie in isolasie opgelos word nie;
7. is kultureel en esteties sensitief in verskeie sosiale kontekste (ander kulture)

Die volgende vier **Leeruitkomste** is gedek:

Leeruitkoms 1: **Luister en Praat**

Leeruitkoms 2: **Lees en Kyk**

Leeruitkoms 3: **Skryf en Aanbied**

Leeruitkoms 4: **Taal**

2.BIOGRAFIESE GEGEWENS OOR ZURETHA ROOS (en die karakters en milieu in die roman)

In *Die verdwyning van Mina Afrika* betrek Zuretha Roos haar eie ervarings van die Hexriviervallei (uitvoerdruiwe-streek in die Noord-Boland) in die jare sestig. Zuretha het self saam met bruin kinders grootgeword: “Dit was wonderlike tye. Ons het smiddae ná skool op my oom se plaas bymekaargekom en tot laat gespeel. Wanneer dit druiwe-pluktyd was, het ons in die houtwol en wingerde gespeel.” (*Beeld*, 19 Mei 1995) As kind het Zuretha ’n bruin maatjie met die naam Mina Afrika gehad, maar die storie-Mina is ’n fiktiewe karakter. Tietser Meraai is nie fiktief nie. Zuretha se ouma was groot vriende met die eerste bruin onderwyseres op die dorp, De Doorns. (*Rooi Rose*, Oktober 1996)

In ’n e-pos aan me. Roos, vra ek (op my leerders se aandrang!)

hoeveel waar is van Bettie en die Spookvrou. Sy antwoord as volg: “Die hele storie van Mal Bettie is waar. Wat uiteindelik van haar geword het, weet ek nie. Die storie van die Spookvrou is die heilige waarheid. Of sy nog ‘loop’, weet ek nie! Dit was so ’n stil man, nogal heldersiene, wat vir my en my ma van haar vertel het. Hy was ’n spoorwegman wat dikwels nagdiens gewerk het en in die donker van die stasie af huis toe gestap het. Hy sê sy het elke nag agter hom aangeloop. ’n Bruin vrou is glo dekades gelede in die dorp deur haar manskop vermoor en sy het nooit ‘tot rus’ gekom nie.”

Zuretha het ná haar opleiding aan die Universiteit van Stellenbosch onderwys in die Kaap gegee. Sy verhuis toe na Johannesburg, trou met Gideon Roos en werk as vryskutjoernalis. Sy stel belang in fyn kookkuns en leer o.a. uit die Amerikaanse kostydskrif *Gourmet* kook. Later word sy *Darling* se kosredaktrise. Haar ervaring as kosjoernalis gebruik sy as sy na Mina se liefde vir kosmaak verwys. (Mina se kosmaakvaardigheid help haar telkens om die lewe draagliker te maak.)

Met die dood van Zuretha se oudste seun (fietsongeluk) onttrek sy haar eers van werk, veral omdat haar skryfwerk dikwels ’n humoristiese aanslag het. Sy verwerf later ’n honneursgraad in Afrikaans terwyl sy aan die Johannesburg College of Education doseer.

Teen 1991 begin Zuretha met haar eerste roman, *Die verdwyning van Mina Afrika*, wat in 1995 gepubliseer word. “My enigste hoop vir die boek is dat mense dit sal geniet. Dit probeer nie ’n politieke *statement* maak nie, want ek het toe nie ’n politieke gewete gehad nie. Ek was te jonk. Met die boek wou ek net op ’n eerlike manier ’n storie vertel.” Vir Zuretha was dit moeilik om oor Distrik Ses te skryf. “Dit was in die jare sestig ’n plek waarheen blankes nie maklik gegaan het nie. Een van die grootste komplimente oor die boek het van ’n bruin leser gekom. Sy kom-

mentaar was dat 'n wit mens nie die boek kon geskryf het nie. Dit het my goed laat voel, sê Zuretha.” (*Beeld*, 19 Mei 1995)

Sy skryf ook 'n opvolgroman: *Die tuiskoms van Mina Afrika* (1996). Daarna volg *Jesebel!* (1997), die “stadskomedie”, en die riller, *Sleepmis oor Stillewater* (1998). In 2005 verskyn *The Saffron Pear Tree . . . and other memories*, wat bestaan uit herinneringe, insidente en resepte. So tussendeur skryf sy kortverhale en 'n novelle, *Die regte man vir Debbie*.

Zuretha en Gideon woon tans in Kaap St. Francis en het 'n klein plasië met Nguni-beeste waar otters onder uit die Kromrivier haar makoue vang.

Zuretha het 'n wye belangstellingsveld. Sy lees graag boeke oor reïnkarnasie, stel belang in metafisika en is lief vir uile. “Ek is vreeslik lief vir uile. Ek lê snags wakker om hulle te hoor roep.” (*Rooi Rose*, Oktober 1996)

3. ONTLEDING VAN 'N ROMAN

Die genre waartoe *Die verdwyning van Mina Afrika* behoort, is die **roman**. Die *HAT* (vyfde uitgawe) sê 'n roman is 'n prosaverhaal van betreklike lengte met verbandhoudende episodes (hoofstukke).

Volgens dr. J.P. Smuts (*Hoe om 'n roman te ontlee*) bestaan 'n roman uit drie hoofelemente: **tyd, ruimte en karakter**. Die oomblik as 'n skrywer een of meer karakters tydruimtelik plaas, neem die handeling 'n aanvang, want 'n mens reageer op ander en ook op jouself deur bv. meningsverskil en jou innerlike stryd.

Saam met dié drie hoofelemente moet daar ook na die **intrige** gekyk word. Die intrige is die volgorde waarin die gebeure in 'n roman gerangskik word. Die intrige vorm 'n eenheid as dit 'n begin, middel en einde het.

Verdere belangrike aspekte is die **verteller** en die **tema**.

In 'n geslaagde roman word dié onderdele tot 'n hegte eenheid saamgevoeg.

4. AANSLUITING BY ANDER WERKE: LEERUITKOMS 2

LU 2.3 Leerders evalueer hoe taal en beelde waardes en houdings kan weerspieël en vorm in tekste:

- evalueer die sosio-kulturele en politieke waardes, houdings en oortuigings soos sienings oor geslag, klas, magsverhoudings en menseregte;
- ontleed die aard van partydigheid, vooroordeel en diskriminasie.

LU 2.4 Leerders verken die hoofkenmerke van tekste en verduidelik hoe betekenis deur die leser se interaksie met tekste (vertellings, kortverhale, gedigte) geskep word:

- ontleed die ontwikkeling van intrige, konflik, karakter en die rol van die verteller;
- interpreteer temas en toon die verband met geselekteerde uitreksels en die teks as geheel;
- evalueer hoe agtergrond verband hou met karakter en / of tema;
- interpreteer stemming, tydsverloop, ironiese wendings en afloop.

Die leerkrag kan begin deur eers vir die leerders 'n agtergrond te skep oor die tyd (1945) toe die **Tweede Wêreldoorlog** tot 'n einde gekom het.

Petrol was min en Suid-Afrikaners is gerantsoeneer – elkeen kry net 'n sekere hoeveelheid koepons waarmee hy petrol kon koop. Die brode was grof en donker, want niemand mag die koring fyn maal en die semels weggooi nie. (Dit sou die hoeveelheid koring drasties verminder en dan sou daar nie genoeg koring vir almal wees nie.)

'n Gepaste gedig wat hierby gelees kan word, is Sheila Cussons se *1945* :

1945

Europa lê in puin: 'n swart koerantberig,
staccato, stomp; 'n oggendteegerug.
Europa is 'n krater in die firmament, niks meer.

Maar deur die blokkiesraaisel van verstarde staal
tuimel die reëngrou duiwe heen en weer,
hunkerend na broeityd, neste op die plein
en paring bo die swart verminkte katedraal.

'n Aartsengel lê in die reën se glans en stil verteer
die roes sy silwer vlerk, die kosmos van sy silwer brein.

In Suid-Afrika kom 'n nuwe konserwatiewe blanke regering (1948) aan bewind wat apartheid voorstaan. Reeds in 1945 was daar **rasseskeiding**, daarom dat die blankes in die Hexriviervallei so gekant daarteen was toe Sara vir Mina inneem. Let daarop dat die rasseskeiding ook ter sprake kom as Mina juffrou Lubbe se huis erf (in 'n blanke-groepsgebied), en die Ontugwet kan tot gevolg hê dat Mina in die tronk beland indien sy 'n verhouding met 'n blanke man het.

'n Gedig wat hiermee verband hou, is dié van Barend J. Toerien:

Sharpeville, 1960

Van links het hulle gekom
en van regs met die sypaaie
met stralende gesigte, van lig, van sweet,
barstende sonne wat Die Woord het
en die moet versprei. Van die tak-straatjies
tot die hoofweë soos stompe in 'n vloed
uitgespoel
kommando-miere, onstuitbaar
het hulle gepeul op die plein

en toe
toe val die swaar reën

en is hulle nie gestuit nie

Op p. 205 vra die jonger bruines Mina uit oor Sharpeville en Langa. Op 21 Maart 1960 het duisende swartes betoog teen die gehate paswette wat swart Suid-Afrikaners beperk het t.o.v. hul bewegings en woonplek. Die swartes het byeengekom by die Sharpeville-polisiekantoor om hul pasboeke vrywillig oor te gee. Daar is 69 mense doodgeskiet en 180 gewond. Die gebeure word op Menseregtedag herdenk.

Distrik Ses

As agtergrond kan die kortverhaal “Distrik Ses” deur P.J. Philander gelees word. (Dis die verhaal van Driekie, 'n visventer, wat by sy ouma in Distrik Ses grootword.) Die kortverhaal is opgeneem in *Bloeisels*, saamgestel deur E.A. Swanepoel.

Sien ook die prente oor die milieu in die prentbylae agterin.

Staal tjies uit hierdie dae is gedurende Januarie 2003 as “hutspot” in *Die Burger* gepubliseer:

“Nie alles in Die Ses was rosegeur en maneskyn nie,” skryf mnr. H.M. de Wet wat van 1952 tot 1957 ’n konstabel in die Kaap was.

Die bitter reuk van die vuilgoed dromme en die soet van die miang-stokkies wat in die kafee se sakke en vensters brand. Die ma is dronk en steek die pa met die broodmes bo by die sleutelbeen en tot in die hart.

“Praat met my, Pappa,” sê iemand en sit ’n nat vadoek op die wond.

In die deur van die solderkamer staan en was hy hom by ’n kom water wat op die kis in die hoek staan.

Ek vra hom om saam te kom as getuie en verklaring af te lê.

“Meneer, kan ek nie maar môre kom nie? Ek is nou op pad bioscope toe.”

Die bitter en die soet.

’n Ma, twee seuns en hul wolfhond is op pad van die groentemark oor Sir Lowry-weg. ’n Motor ry oor die hond en trap sy rug af.

“Sal meneer hom maar vir ons skiet?” vra hulle. Die seuns tel die rooster van die dreineringsgat langs die straat op en laat die hond se lyf in die gat afsak. Ek skiet die hond.

Die twee seuns en hul ma los hul suikersakkies en groente en gryp mekaar om die lyf en huil snot en tranes oor die hond. Ek is self tranerig.

Die bitter en die soet.

Ek kon nie help om te dink dat ’n getroue hond in Distrik Ses soms meer werd was as jou kind of pa nie. (*Teks verkort.*)

In die roman vra Mina bekommerd aan Sara of sy weet dat die hele Distrik Ses platgeslaan gaan word. Mina is ontsteld, want sy voel die plek het 'n warm *hart*. (p.201)

'n Gedig wat dié historiese gebeure mooi beskryf, is “Ghoebaai, my ou plek” – skrywer onbekend (*Die Burger*, 28 September 2002)

Ghoebaai, my ou plek

Ai, Maaste, dis my plek dié
Dierie einste Distrik Ses met sy strate vol pie
Waar die sinkdakke vrot
En die mure wegkraak
Dja, my Maaste, dis waar ek hoort.

Maar nou kom die geleerdes
En sê ons moet yt
Ma hoekom dan, Maaste?
Dis dan onse kontrei!

Die snotneus ou klonkies
Die moet mos hie speel
Op die pavements en strate en stoeps
Hie is ons hêppie
Hie wil ons bly
Maar nou moet ons yt,
Want ons is te vyl.

Ai, my ou Maaste,
Ek gaan mis die Ou-Kaap
Met sy faaits en sy vullis en al!

5. WENKE VIR DIE LEERDERS VOORDAT DIE BOEK GELEES WORD:

Soos jy lees, **onderstreep moeilike woorde** wat jy nie verstaan nie. As dit nie agter in die “Woordverklaringslys” is nie, moet jy dit opsoek in ’n woordeboek (HAT of WAT).

Vra jou leerkrag of jy ’n **langvraag** gaan uitwerk en of jy nou reeds die onderwerpe kan kry. Dan kan jy dié gedeeltes merk soos jy lees en hoef jy nie weer die hele boek deur te lees nie.

Indien jy nie ’n langvraag hoef te doen nie, is dit steeds baie sinvol om een op jou eie te oefen.

In gr. 12 kan jy gevra word om dit te doen. Kyk hoe moet dit gedoen word in hoofstuk 12.

Woorde wat vet gedruk is in die vrae, word in hoofstuk 9 verklaar. As jy dus nie die begrip ken nie, gaan lees eers die definisie.

Dis belangrik dat jy weet hoe die gebeure mekaar opvolg. (**Chronologie.**) In gr. 12 word dikwels gevra wat voor of na die betrokke uittreksel gebeur het.

Gebruik die onderstaande tabel om jou te help. Skryf net die belangrikste gebeure kortliks neer.

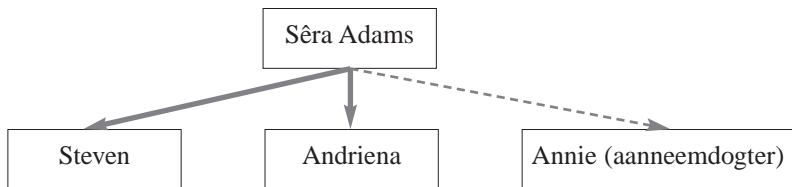
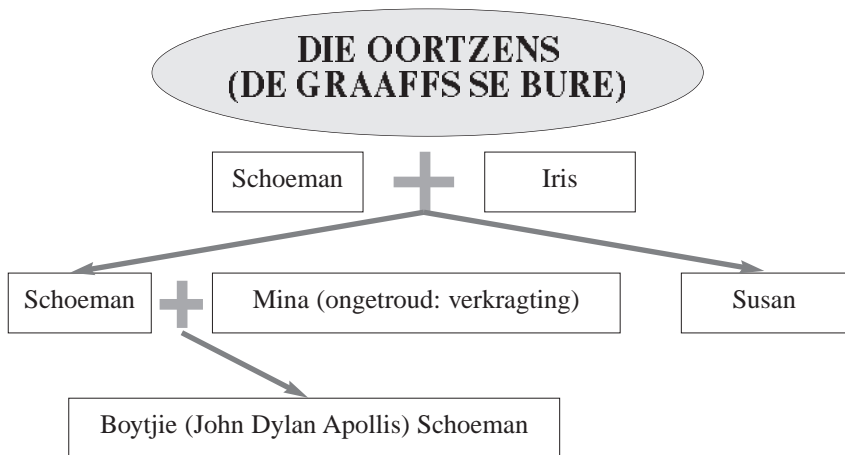
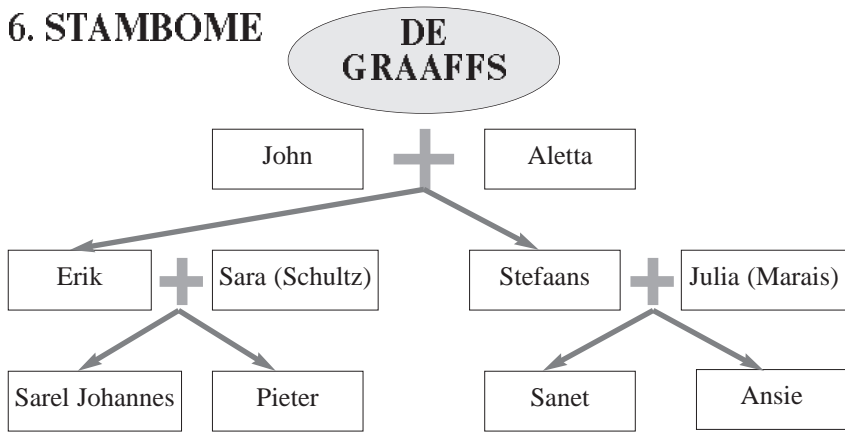
<p>1945: Klein Mina (1)</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ Gert Afrika bring Mina (amper 3) na Erik en Sara de Graaff op Goedemoed ■ Mina se ma sterf kort ná die geboorte van Mina aan hart ■ Tietser Meraai, 78, te oud om Mina op te pas ■ Sara, kinderloos, neem Mina – geskinder weens Rasseverskil ■ Aletta (Erik se ma) veroordeel Sara (altyd liberaal, kunstig) ■ Elsie Lubbe (oujongnooi) kyk graag na Mina ■ Mina se maats: Sanet, Schoeman 	<p>Tietser Meraai (2)</p>
<p>Mina Witgatspreeu (3)</p>	<p>Mooi Mina, 1960 (4)</p>

Najaar 1960 (5)	Kaapstad (6)
The Misses White (7)	Julie Columbus (8)

Distrik Ses (9)	Voorjaar 1960 (10)
Afskeid (11)	Huisie in die wingerd (12)

Konfrontasie (13)	Gevreesde dag (14)
En ek is nog sy (15)	

6. STAMBOME

7. VRAE

1945: Klein MINA (Hfst. 1)

1. Sê kortliks waarom Gert Afrika se familie nie na Mina (amper 3 jaar) kan kyk nie ?
2. Gee twee redes wat Gert aanvoer waarom Tietser Meraai nie na Mina kan kyk nie.
3. Benoem die **beeldspraak**:
  - 3.1. *En haar velletjie . . . lyk kompleet soos 'n koppie koffie halfvol Jerseyroom* (p.2)
  - 3.2. Mina lag *'n helder klokkielaggie* (p.3)
4. Dikwels word 'n karakter se gevoelens deur die **ruimte (milieu)** uitgebeeld. Lees die onderstaande aanhaling en sê hoe dit Erik se emosies beskryf :
*Grys reënslierte, aangedryf deur 'n koue noordwester, sleep oor die Vallei se kaal wingerde.
'n Skrefie kil sonlig glip vlugtig oor man en kind en verdwyn dadelik weer.* (p.1)
5. Verduidelik waarom Sara vir Aletta de Graaff onaanvaarbaar was as skoondogter?
6. Aan watter vereistes moet 'n boervrou, volgens Aletta, voldoen?
7. Voltooi die volgende aanhaling oor Sara: *Maar die toppunt van hierdie skoondogter se tekortkominge is haar onvermoë om . . .*
  - 7.1. Wie is die **fokalisator** in die aangehaalde gedeelte?
8. Hoekom word Mina as Sara se *ersatz-kind* beskryf? (p.11)
9. Skryf twee aanhalings neer wat Mina se **karakter** beskryf. Dis op bladsy 7 en 9. (Let wel, haar uiterlike eienskappe word nie gevra nie.)

10. Waarom hou Elsie Lubbe so baie van Mina?
11. Wie is Mina se twee maats?

Tietser Meraai (Hfst. 2)

1. Wanneer Sara se swangerskap bekend word, is Erik om twee redes baie bly. Verduidelik.
2. Noem minstens twee redes waarom Mina eintlik van haar pa vervreem geraak het.
3. Hoe voel Mina oor haar verskuiwing na Tietser se huisie?
4. Wat is, volgens Mina, die **verskil (kontras)** tussen Tietser en Elsie Lubbe en ook tussen hulle woonplekke?
5. Watter waardes leer Mina by Tietser Meraai?
6. Hoe verskil Mina en Tietser se beleving van die see?

Mina Witgatspreeu (Hfst. 3)

1. Wat is volgens Mina die eienskappe van 'n witgatspreeu? (p.27)
[Blaai na die prente-afdeling en kyk hoe K. Newman in “Newman se voëls volgens kleur” die spreeu beskryf.]
2. Mina se eerste skooljare was nie vir haar 'n gelukkige tyd nie.
  - 2.1. Waarom noem die skoolkinders haar 'n *witgatspreeu*?
  - 2.2. Noem nog twee ander redes waarom Mina ongelukkig was.
3. Wat was op hierdie oomblik Mina se grootste behoefte? (p.23)
4. Verduidelik hoekom Mina en Sanet Mina se groot buitekamer by die De Graaffs verskillend beleef. Sê in een sin wat is Tietser se reaksie hierop.
5. Watter verklaring gee Mina oor haar van en waarom is dit ironies as ons na die titel van die roman kyk?
6. Verduidelik Mina se standpunt oor haar verdere studie. Sê ook op watter voorwaarde sy bereid was om hoërskool toe te gaan.
7. Mina het 'n vreeslike dilemma: die bruin mense in die lokasie

hou nie van haar nie en die wit mense aanvaar haar ook nie – hulle noem haar 'n *bedorwe hotnoskind*.

- 7.1. Sê kortliks hoe die volgende persone Mina behandel en dié stelling korrek bewys.
  - 7.1.1. Mara Jacobs (bruin vrou)
  - 7.1.2. Iris Oortzen (wit burgemeestersvrou)
- 7.1. Watter waardevolle les leer Sara vir Mina oor velkleur? (p.34)
8. Wat het veroorsaak dat Mina beter bevriend geraak het met haar skoolmaats?

Mooi Mina (Hfst. 4)

1. Verduidelik hoe Tietser kon gaan studeer het en wat sy gedoen het om die gemeenskap op te hef.
2. Watter toekomsplanne het Mina en wat doen sy om dit te verwesenlik?
3. Wat is simbolies aan die uil as Tietser wag vir sy geroep? (p.51)
4. Mans begin in Mina belangstel. Mina hou van Boeta Bantjies, maar stel dit duidelik dat sy nie 'n fisieke verhouding wat te ver gaan, wil hê nie. Hy berus hom daarin. Mina beskou Schoeman Oortzen as 'n broer. Haal 'n sin op p. 61 aan wat daarop dui hoe Schoeman regtig oor Mina voel.
5. Hoe het dit gebeur dat Bettie skielik “Els se winkel” moes oorneem? Waarom gaan Mina haar besoek?

Najaar 1960 (Hfst. 5)

1. Verduidelik waarom dit **ironies** is dat Schoeman eintlik saamgaan fliék toe om hulle teen die spookvrou te beskerm.
2. Watter dinge sê Schoeman vir Mina sodat sy nie moet vertel dat hy haar verkrag het nie?
3. Skryf drie verskillende woorde neer waarmee jy Mina se gevoelens ná die verkragting sou beskryf.

- 4.1. Waarom besluit Mina om vir niemand van die verkragting te vertel nie?
- 4.2. Dink jy dit was die regte ding om te doen?
5. Wat is die doel van die dominee se besoek aan juffrou Lubbe?
6. Hoe reageer juffrou Lubbe op die dominee se uitsprake en hoekom? Verduidelik kortliks haar siening omtrent die hele situasie.
7. Waarom dink jy bel juffrou Lubbe vir Stefaans de Graaff ná die dominee se besoek?
8. Voltooi: Tydens die afbrand van Bettie Els se huis (winkel) sterf . . . ook in die vlamme. Bettie beskuldig . . . dat sy vir die brand verantwoordelik is. Daarna word Bettie na . . . (inrigting) in die Kaap gestuur.
9. Hoe het Mina se verhouding met Boeta verander en waarom het dit gebeur?
10. Hoe voel Mina oor Tietser se dood?
11. Waarom is dit ironies dat die laerskool nou eers na Tietser vernoem word?
12. Wat erf Mina van Tietser?
13. Hoe sterf Schoeman (junior)?
14. Watter redes voer Mina aan vir haar vertrek? Waarom is dit vir almal so moeilik om haar optrede te begryp?

Kaapstad (Hfst. 6)

1. Hoe oud is Mina wanneer sy Kaapstad toe vlug?
2. Hoe wou Mina wraak neem op Schoeman?
3. Hoe voel Mina oor die baba wat sy verwag? Wat noem sy dit?
4. *Van nou af heet sy Julie Columbus: Mina Afrika bestaan nie meer nie* (p. 99)
  - 4.1. Hoekom dink jy is dit vir Mina noodsaaklik dat sy haar naam verander?
  - 4.2. Hoe gebeur dit dat Mina haar naam verander?

- 4.3. Hoekom is Mina se van, “Columbus”, heel gepas?
5. Waar in Distrik Ses eet Mina ontbyt waar sy tuis voel? Hoekom bly sy nie daar nie?
  6. Watter beeldspraak is: *die deur gee ’n gepynigde skreetjie?* (p. 104)
  7. Haal ’n sinsnede op p. 107 aan wat weergee hoe Mina vir Rose en Mavis White, haar werkgewers, opsom.
  8. Hoe het die oujongnooisusters hulle tyd verwyd?

The Misses White (Hfst. 7)

1. Watter **simboliese waarde** het water op p. 111 ?
2. Sê kortliks hoe is Julie se spinnerak-droom (p. 115) op haar persoonlike lewe van toepassing?
3. *Maar sy haat hom steeds, selfs is die dood.* (p. 121)
Dink jy Julie haat Schoeman slegs oor die verkragting? Motiveer jou antwoord.
4. Die nag voordat sy vir die aborsie sou gaan, droom Julie van die engel in Tietser se kamer (p. 121).
Watter simboliek lê in die droom opgesluit?
5. Noem in een sin wat gebeur toe Julie, Gatiep en Dollie na die dokter toe stap wat die aborsie sou doen.
6. *Die Here het haar gelos. Mina Afrika gaan nooit weer gevind word nie* (p. 125)
Verduidelik volledig Mina se gedagtes.

Julie Columbus (Hfst. 8)

1. *Woensdag nog het jy gekla jy’t ’n jas nodig en jy’t nie geld nie . . .* (p.126)
Wat insinueer Julie met dié woorde aan Dollie ?
2. *“Ag, piss off, Dollie!” skree Julie* (p. 127)
Wat kan uit Julie se taalgebruik afgelei word?
3. Waarom ontslaan die White-susters vir Julie ?

4. Hoekom is dit so teenstrydig met Dylan Apollis se karakter dat hy Julie se swaar tas vir haar gedra het ?
5. Waarom het Sêra tog tydelik blyplek vir Julie ?

Distrik Ses (Hfst. 9)

1. Hoe lank is Mina / Julie nou al in Distrik Ses ?
2. Noem drie veranderinge waarvoor Julie gesorg het in Sêra se winkel. (p. 137, 140, 150)
3. Wat beteken dit as Dylan Apools *die skoot sommer hoog deur* het ? (p. 137)
4. Wat belowe Dylan vir Sêra ? (p. 137, 138)
5. Waarom weier Sêra dat Julie saans saam met Dylan en sy bende mag uitgaan ?
Noem drie redes.
6. Watter nuus oor Tietser kry Julie in 'n brief van Sara wat sy by die poskantoor gaan haal ?
7. Toe Julie vir Bettie Els (geestelik versteurd) in die inrigting gaan kuier, merk Bettie op dat Julie swanger is. Wanneer Julie sê sy wil nie die baba hê nie, maak Bettie 'n voorstel (p.144, 145). Wat is dit?
  - 8.1. Hoe reageer Bettie op Julie se voorstel dat sy 'n lappop moet aanskaf ?
  - 8.2. Wat dink Julie van haar reaksie?
9. As Dylan vir Julie vra om met hom te trou, is daar verskeie redes waarom sy weier.
Lees p. 138, 145, 160, 172 en noem drie redes.
10. Skets kortliks hoe dit gekom het dat Dylan 'n straatkind geword het en by bendes betrokke geraak het.
11. Na wie verwys Dylan as hy sê : *Jy laat my dink aan haar . . .* (p.148)

Voorjaar 1960 (Hfst. 10)

1. Waarom vermoed die mense dat Julie se seuntjie blank is?
2. Hoekom kry Julie 'n siek gevoel as sy na die baba kyk? (p.155)
3. Waarom besluit Julie om selfmoord te pleeg deur in die hawe-water te spring? Noem vier feite. (p.159)
4. Wie red Julie en watter beloftes maak hy ?

Afskeid (Hfst. 11)

1. Voltooi:
In die hoofstuk neem Mina die baba terug na waar sy grootgeword het.
Sy plaas hom op (1.1.) . . . op die stoep van die (1.2.) . . . (hul van) en hy word gevind deur . . . (1.3.)
2. Watter guns vra Mina van Sêra? (p.168)
3. Wanneer is Mina van plan om weg te gaan ?
4. Wat is die enigste ding wat Mina oor die verdwyning van die baba vertel?
5. Hoekom wil Mina na Uncle Jim se smokkelhuis gaan ?
6. Voor die polisiemanne Dylan arresteer, vertel Mina hom dat sy nie met hom kan trou nie.
Waarom het die polisiemanne Dylan kom haal ?
7. Wat veroorsaak dat Dylan doodgeskiet word ?

Huisie in die wingerd (Hfst. 12)

1. Watter huisie is in die hoofstuk se opskrif ter sprake ?
2. Watter skokkende nuus vertel Baba vir Mina ?
3. Is die volgende stelling waar / onwaar? Motiveer jou antwoord:
Erik en Sara het werklik hul buitekamer as spesiaal gesien toe Mina daar geslaap het. (p.178)
4. Mina sê vir een van Baba se kleinkinders: “Ek het niks gedoen

nie, en as die polisie my wil sien, kan hulle hiernatoe kom . . .”
(p.181)

- 4.1. Wie kom besoek Mina kort hierna en wat kom hy uitvis?
- 4.2. Noem twee redes waarom die polisieman se besoek vir Mina so ontsenu?
5. Watter goeie nuus vertel Vleis Viljoen aan Mina?
6. *Daardie nag rol sy rond . . . Asseblief, Here! Moenie dat ek en 'n wit man op mekaar staan en verlief raak nie!* (p.192)
Kies die korrekte: Dit is 'n voorbeeld van (**innerlike/uiterlike**) botsing.

Konfrontasie (Hfst. 13)

1. Bespreek kortliks die twee konfrontasies en noem die resultaat van elk:
  - 1.1. tussen ds.Venter en Mina
  - 1.2. tussen Sara en Mina.
2. Watter fout oor die baba maak Mina in haar gesprek met dominee Venter?
3. Hoe weet die leser dat die bruin mense anders voel oor Mina as toe die kinders haar “Witgatspreeu” genoem het?
4. *Gister . . . het Sarel en Piet kom kuier.* (p. 206) Wat is die verwantskap tussen Sarel en Pieter ?
5. Wat is Sanet se teorie omtrent Schoeman se baba? (p. 207)
Waarom klop dit nie?
6. Waarom voel Mina skuldig oor Dylan se dood?
7. Hoekom is dit vir Mina moontlik om (ná haar verkragting) nou 'n fisieke verhouding met Deon aan te knoop, terwyl dit onmoontlik met Dylan was?
8. Watter ironiese **wending** neem Mina en Deon se verhouding?

Gevreesde dag (Hfst. 14)

1. Hoekom is die titel van die hoofstuk “Gevreesde dag”? (p. 215)

2. Wat laat Mina skrik as sy die baba goed bekyk? (p. 216)
3. Hoe het Iris Oortzen verander?
4. *“Mina,” sê Julia, “daar in jou hand hou jy die tragiek van ’n eensame mens.”* (p.219)
Watter tragiese ding het Sanet oor juffrou Lubbe uitgevind?
5. Wat bring die afhandeling van Elsie Lubbe se boedel vir Mina mee?
6. Wie koop juffrou Lubbe se huisie en hoekom?
  - 7.1. Hoekom is Deon so ontsteld oor die polisieverslag vanuit Kaapstad?
  - 7.2. Wat doen Deon nadat Mina hom die hele storie (ook van die verkragting) vertel het?

En ek is nog sy (Hfst. 15)

1. Noem kortliks drie verbeterings wat Mina aan haar huisie laat aanbring het.
2. Watter aanbod kry Mina van Iris Oortzen? (p. 227)
3. Haal vyf opeenvolgende woorde aan uit p. 227-228 wat daarop dui dat dit finansiële baie goed met die Oortzen se restaurant gaan.
4. Hoe stel Mina Iris Oortzen gerus omtrent klein Schoeman se ma? (p.228-229)
5. Wat dink jy bedoel Mina as sy vir klein Schoeman sê: “En eendag . . . sal ek jou vertel van daardie engel bokant jou bed, hoor?” (p. 230)
6. Sê baie kortliks hoe sluit Deon sy verhouding met Mina af.
7. Waar op p. 231 is die engel **motief** weer ter sprake?
8. Watter **aktuele problematiek** word aangeraak as Mina haar vervies toe die Kleurling-laerskool herdoop word na “Laerskool Maria van Wyngaardt”?
9. Hoe vind Mina, twee jaar later, vrede in die begraafplaas vir blankes?

10. Waarom dring Mina aan op die naamsverandering vir die restaurant ?
11. Verklaar kortliks die hoofstuk se titel : *En ek is nog sy*.
  - 12.1. Kies die regte antwoord tussen hakies. In die verhaal is 'n (**eerstepersoonsverteller / alomteenwoordige derdepersoonsverteller**) aan die woord.
  - 12.2. Gee een bewys vir jou antwoord. Gebruik p. 232.
13. Wat is die **tema** van die roman?
14. Skryf neer wat is die **verteltyd** van die roman.
15. Kies die korrekte: karakters soos Poppie, Drien en Baba is (**hoofkarakters/newekarakters**)
16. Kies weer die korrekte: Mina ondergaan 'n verandering en wanneer sy bereid is om te vergewe, is dit duidelik dat sy 'n (**ronde/plat**) karakter is.

8. Antwoorde

1945: Klein Mina

1. Gert se twee broers is dood, Mina se ma sterf aan haar hart kort ná Mina se geboorte, en nou is die ouma wat Mina opgepas het, ook dood. Gert se ma drink te veel en sy broer se weduwee is weer getroud en het haar eie familie (boonop is haar huis vuil). Gert self werk die hele dag.
2. Tietser is oud (78) en Mina is woelig. Hy is ook bang dat Mina in die Keurbosspuit (naby Tietser se huis) sal verdrink.
  - 3.1. vergelyking
  - 3.2. metafoor
4. Erik is onvriendelik, voel geïrriteerd omdat Gert hom met sy probleme belas.
5. Bv. Sara was onkonvensioneel met 'n sigeunervoorkoms (te mooi). Sy was 'n stadsmeisie, "uitlands", liberaal in haar denke, het kuns studeer en sou nie inpas by die boeregemeenskap nie.
6. Sy moet vaardig wees met huiswerk, naaldwerk en koskook. Sy bak haar eie brood. Vleis bewerk en seep kook.
  - 7.1. swanger te raak (p. 5)
  - 7.2. Aletta
8. *ersatz* beteken hier "plaasvervanger". Sara kon aanvanklik nie kinders hê nie en Mina moes toe Sara se grootmaakkind wees.
9. Bl. 7: besonderse en aanpasbare geaardheid
Bl. 9: Sy's hoogs intelligent.
10. Elsie is eensaam en bly alleen in haar dorpshuisie. Mina is doodtevrede by haar en vrolik haar bestaan 'n bietjie op.
11. Sanet (Stefaans en Julia de Graaff se dogtertjie)
Schoeman Oortzen (bure se seun; Iris is sy ma)

Tietser Meraai

1. Erik was verheug omdat hy baie graag sy eie kinders wou hê. Nou kan hy ook Sara se naarheid as rede gebruik om Mina na Tietser toe te neem. Sara voel te siek om daarvoor te baklei.
2. Sy sien hom maar min en sal later glad nie meer in sy omgewing aanpas nie. Mina is te jonk om hulle bloedband te onthou. Hy trou ook weer met Lien en hulle het nou kinders van hulle eie.
3. Mina gee glad nie om nie en voel dat sy nou twee huise het.
4. Alhoewel Tietser ook alleen bly, is sy nie eensaam soos Elsie Lubbe nie. Tietser se geaardheid is soos haar huis en daarom het sy altyd kuiermense. Tietser se huisie is “lig”, teenoor Elsie se huisie wat “bruin” en morbied is (’n atmosfeer van heimwee en verlatenheid; p. 20). Elsie se huisie ruik nie na koekies en lekker kos nie en daar is nie blomme nie.
5. Eenvoudige dinge is belangrik. Godsdienst word beoefen. Die Here sal sy hande van beskerming oor al hul geliefdes hou.
6. Tietser voel dat die see haar onrustig maak. Mina word egter daardeur betower en die verskillende kleure van die water is vir haar baie mooi.

Mina Witgatspreu

1. Mina sê die swart spreu jaag ander voëls weg by die kos omdat hy geniëpsig is; het kwaai ogies met ’n wit kol onder sy stert.
- 2.1. Die kinders sê Mina hou haar wit omdat sy by ryk witmense woon en baie goed kry. Hulle voel Mina kyk hulle afkeurend aan met kwaai ogies omdat sy dink (volgens hulle) sy is beter as hulle.
- 2.2. Mina is verder ongewild omdat sy die slimste in die klas is en deur die personeel as hoofmeisie gekies is.

3. Mina wil bitter graag bruin vriendinne hê.
4. Mina voel dat sy nie meer lid van die De Graaffs is nie en soos 'n bediende in 'n buitekamer moet bly.
Sanet is half jaloers dat Mina so 'n groot kamer met 'n eie badkamer het en voel Mina is ondankbaar.
Tietser sê die De Graaffs is lief vir Mina en sy moet die geleentheid wat hulle bied, gebruik. Mina moet sorg dat sy haar kop hoog hou.
5. Gert Afrika het gesê Mina se van is “Afrika”, sodat sy nooit sal verdwaal nie, want almal sal mos weet sy woon in Afrika. Dis ironies, want die titel van die roman wys dat Mina tog later “verdwaal” het, weens al die dinge wat met haar gebeur het.
6. Mina weier om na 'n ander plek te gaan om verder te studeer; die kinders spot haar alreeds en as st.5 goed genoeg is vir die ander, is dit ook goed genoeg vir haar. Sy wil graag hê dat juffrou Lubbe haar met ekstra klasse moet help. Mina sal slegs na 'n hoërskool toe gaan as daar 'n kleurlingskool vir almal beskikbaar is.
  - 7.1.1. Mara (arm, 10 kinders) verwyd Mina omdat sy nie haar klere vir Mara se arm kinders gee nie.
  - 7.1.2 Iris sê venynig dat die De Graaffs eendag vir Mina onder haar “gat” gaan skop en dan moet sy leer om “weer hotnot te wees”. (p.33)
  - 7.2. Dit maak nie saak wat jou velkleur is nie, dis jou persoonlikheid wat tel; 'n goeie mens word bepaal deur dit wat binne in 'n mens is.
8. Tietser sê dat Sara vir Mina moet aanmoedig om by maats in die lokasie te gaan kuier. Mina besoek nou die mense in die lokasie, neem soms geskenke en maats word ook na haar huis genooi.

Mooi Mina, 1960

1. Erik se oupa (Sarel) het haar die geleentheid gegee om te gaan leer as onderwyseres. Sy het teruggekeer na die Vallei en die kinders begin leer, eers in 'n sinkgeboutjie en later in die kerk-saal. Sy was die eerste Kleurling-onderwyseres in die Vallei.
2. Mina wil graag 'n loopbaan in die kookkuns volg, 'n spysenier word. Sy kook vir die De Graaffs hulle maaltye en lekkernye vir die seuns. Sy eksperimenteer met allerlei resepte wat sy uit tydskrifte kry en oefen so vir Erik se verjaarsdagparty.
3. Die uil is 'n simbool van die dood en die 92-jarige Tietser weet haar tyd om te sterf kom nader.
4. *Ja, hy wonder nogal wat sy haai polvaai ma . . . sal sê as sy weet hoe hy die De Graaffs se bruin grootmaakkind smaak . . . !*
5. Bettie se pa is onverwags oorlede en haar ma was 'n invalide. Mina gaan, op juffrou Lubbe se versoek, met die winkel se boeke probeer help.

Najaar 1960

1. 'n Mens verwag dat Schoeman vir Mina sal beskerm, maar dan verkrag hy haar.
2. Schoeman sal sê Mina is 'n slet wat hom uitgelok het, ingenui het en al jare lank by hom aanlê. Niemand sal Mina glo nie, want sy is bruin.
3. verward, geskok, ontugter, ervaar vir die eerste keer haat, hartseer. (Leer leerders net 3 as so gevra; streng in gr. 12- eindexamen, moet opdragte gehoorsaam.)
- 4.1. Mina wonder of dit is hoe 'n bruin meisie behandel mag word (sy was "cheeky" met Schoeman). Mina is ook bang niemand sal haar glo nie.
- 4.2. Oop vir bespreking – eie respons van leerder.

Lees ook hierby 'n brief oor verkragting wat geskryf is aan die tydskrif *Marie Claire* (Des. 1998). Welkom se leerders is gevra om te reageer as deel van die tydskrif se “Stop Rape Now Campaign”.

Dear president Mandela

Have you ever cried yourself to sleep or felt so dirty that not even the hottest water could clean you? Have you ever experienced the fear that a raped woman has when she is walking down the street, driving her car or just sitting at home? I believe that no man is able to understand the hurt and pain a woman goes through, physically and emotionally, when she is raped. That is why I am pleading for all the women of South Africa. Try to understand and help us by changing the laws, so that there will be more effective policing and sentencing.

Rapists do not belong in our beautiful country.

– Karissa Scott

5. Pligsbesoek, maar dominee Venter wil haar ook aanpraat oor haar betrokkenheid by Mina.
6. Uiteraars heftige reaksie, want sy gee om vir Mina. Mina het byna/half die rede geword vir haar bestaan. Sy voel die blankes het help skep aan die armoedekultuur wat daar onder die bruin mense heers. Mense met selftrots sal probeer om uit te styg bo omstandighede.
7. Sy gaan dalk al haar besittings aan Mina bemaak. (Dalk sou als na die kerk gaan?)
8. Bettie se ma
Mina
Valkenberg
9. Mina se verliefdheid is verby. Sy werk baie hard om 'n sukses van Erik se partytjie te maak en het nie tyd om hom te sien nie.

Dis beslis 'n gevolg van die verkragting – Mina sien nie kans vir 'n verhouding ná die aaklige ondervinding nie.

10. Mina voel Tietser kan haar nie nou in die steek laat nie. Tietser was haar ma, ouma, vriendin, biegmoeëder, en haar huisie was vir Mina 'n veilige hawe.
11. Mina voel dat Tietser die eer moes geniet het terwyl sy geleef het – sy't té min erkenning gekry toe sy geleef het.
12. In Tietser se testament bemaak sy al haar besittings en 10 pond aan Mina.
13. Schoeman het te vinnig met sy Austin-Healey (verjaarsdaggeskenk) gejaag, beheer verloor en verongeluk.
14. Alles het net vir haar te veel geword. Dis nie in haar geaardheid om sommer so impulsief en geheimsinnig op te tree nie.

Kaapstad

1. Amper agtien.
2. Mina sou Schoeman konfronteer met haar swangerskap en hom afpers (maak of sy die bebloede rok en onderklere het) om vir 'n aborsie te betaal. (Toe sterf hy.)
3. Mina wil glad nie die baba hê nie. Sy dink daaraan as 'n mis-gewas wat in haar groei.
- 4.1. Mina wil nie hê haar mense moet haar opspoor nie en sy wil die aborsie anoniem laat doen.
- 4.2. Op 'n treinstasie hoor Mina hoe 'n man 'n meisie met die naam “Julie” groet en dis vir Mina 'n mooi naam. “Afrika” klink nie vir haar na 'n regte van nie, want dis 'n plek wat iemand ontdek het soos Columbus vir Amerika ontdek het. Só besluit sy dat sy liever Julie Columbus moet wees.
- 4.3. Voor Mina lê daar nou baie onbekende dinge – die aborsie, haar werk as kok, ens. Mina moet net soos Columbus ook 'n nuwe wêreld ontdek; dis 'n reis na die vreemde.

5. By Sêra (dogter Drien) se kerrie-kafee in Hanoverstraat. Mina is op pad Groenpunt toe om werk te vra vir die twee vrouens wat geadverteer het dat hulle 'n kok soek.
6. personifikasie
7. “kleinlik, veroordelend, ingestel op eerste indrukke”
8. Rose en Mavis het religieus geword, liefdadigheidswerk gedoen en hulleself beloon met heerlike kosse. (Eintlik is hulle skynheilig.)

The Misses White

1. Water is simbolies van reiniging. Julie voel vuil ná die verkragting en het voortdurend 'n behoefte om haar te was.
2. Julie droom dat sy in 'n enorme spinneweb gevang is en dat die spinnekop haar kom opeet. Die spinneweb is in Tietser se kamer, maar sy is nie daar nie. Sy sien ook hoe sy as kind 'n spinneweb vol blink doudruppels bewonder, maar keer weer terug na die kamer waar sy hulpeloos vassit.
Die blink spinnerak simboliseer Julie se gelukkige kinderdae. Nou is haar lewe vol probleme en sy dreig om onder te gaan. Tietser is dood en kan nie help nie.
3. Nee, Julie haat Schoeman ook omdat hy haar verskriklike seermaak-woorde toegesnou het (slet). Ander opsies: Hy is dood voordat hy vir die aborsie kon betaal, ens.
4. (In die droom hardloop die Mina-kleintjie onder die engel se hande uit en stort gillend oor die afgrond.)
Die engel hou nie wag oor Mina nie – God het haar vergeet.
5. Julie word twee keer gestamp en haar handsak (met geld waarmee sy die aborsie sou betaal) word gesteel.
6. Julie voel dat die Here haar nie wil help nie, want die lewe behandel haar al slegter. Die onskuldige meisie met die drome om iets van haar lewe te maak, sal nou verdwyn, want sy't nie geld vir die aborsie nie. Dit beteken dat sy presies dit gaan raak wat Mina Afrika nooit wou wees nie: 'n jong

Kleurlingvrou met 'n buite-egtelike baba en geen toekoms nie.

Julie Columbus

1. Julie dink Dollie het nuwe goed gekoop met die geld wat van haar gesteel is.
2. Julie is baie ontsteld en die omgewing (vuil taal) begin sy stempel op haar afdruk.
3. Rose sien Julie is swanger en buite-egtelike swangerskappe is vir hulle een van die doodsondes. (Eintlik is hulle verontwaardig dat Julie met 'n man geslaap het – jaloesie?)
4. Dylan is eintlik 'n baie gevaarlike “gangster” (bendelid). Waarskynlik het Julie met haar onskuldige skoonheid sy voete so onder hom uitgeslaan dat Dylan se hart sag geword het.
5. Sêra se seun slaap gewoonlik in haar stoorkamer, maar hy't werk gekry op die Union-Castle-bote en woon nie tans by Sêra nie.

Distrik Ses

1. Ses weke.
2. – Die swartbord waarop daaglik spesiale pryse van kos adverteer word.
  - Julie vra dat Dylan en sy bende die plek se beskermhere sal word (gooi molesmakers uit, pas bord op).
  - Verf (saam met bende) mure mooi wit, kry nuwe tafels en tafeldoekies (met Sêra se geld aangekoop); ook twee enorme plakkate wat Dylan deur sy kontakte bekom het.
3. Dylan is baie verlief (op Julie).
4. Hy sal nie aan Julie vat voor sy nie reg is daarvoor nie.
5. Distrik Ses is saans nog gevaarliker as bedags – messtekery, dronkenskap, bendes wat baklei. Sêra is ook bang die polisie arresteer Dylan-hulle en dan is Julie ook betrokke. Boonop is sy swanger.

6. Erik het besluit dat Tietser se huisie Mina s'n sal wees.
7. Bettie wil Julie se baba koop.
- 8.1. Bettie gil en skreeu dat sy niks wil hê wat slap en dood is soos 'n pop nie en dat haar ma slap soos 'n lappop was.
- 8.2. Julie dink dat Bettie se ma dood moes gewees het voordat Bettie die huis aan die brand gestee het.
9. – Julie glo nie sy sal ooit weer verlief kan raak nie; inherent wantrou sy alle mans (p.138).
  - Julie sê Dylan is 'n *gangster* (p. 145) en in haar diepste wese is sy te anders as hy (p. 160).
  - Sy het nie Dylan lief soos 'n meisie 'n man moet liefhê nie (p. 172).
10. Sy pa het weggeloop. Toe Dylan tien was, het sy ma aan toring gesterf en is Dylan deur haar blanke werkgewer weggejaag. Hy word 'n straatkind, bedel, steel en is ook deur 'n ander straatbende verkrag.
11. Julie laat hom dink aan sy ma.

Voorjaar 1960

1. Die seuntjie het *China-blue eyes*, vel is baie lig van kleur, hare rooi.
2. Die baba lyk baie na Schoeman Oortzen wat haar verkrag het en wie sy haat.
3. – Mina voel vasgespin in haar leuens.
  - Sy's bang dat die baba nie deur wit mense (deur welsyn) aangeneem sal word nie, omdat hy bruin bloed het.
  - Sy vrees dat die polisie, as sy hom hou, sal vra waar kry sy die wit kind; haar kind sal 'n buitestander wees tussen sy eie mense.
  - Kan nie met Dylan trou nie; het nie vir hom of die baba lief nie.
4. – Dylan keer dat Julie spring.

- Hy spaar al sy geld om vir hulle en die kind ’n nuwe huis op die vlakke te koop;
- Hy beloof om ook ’n werk te kry (sal bendebedrywighede stop).

Afskeid

1.1. ’n tafel

1.2. Oortzens

1.3. Schoeman se suster, Susan, en ’n vriendin

2. Mina vra dat Sêra nie vir die polisie moet sê dat Julie Columbus swanger was toe sy by Sêra gewerk het nie.
3. Om en by Kersfees. (Steven, Sêra se seun, nodig sy kamer Nuwejaar.)
4. Mina sê dat die baba deur sy eie mense aangeneem is.
5. Mina wil vir oulaas iets meer van die Onderkaap se leefwyse sien voor sy weggaan.
6. Dylan en sy bende het by Music House ingebreek en gesteel. Dylan het ’n blanke polisieman doodgesteek en die lid van die publiek wat hy gesteek het, is in ’n kritieke toestand in die hospitaal.
7. Die polisieman beledig Mina, Dylan ruk los en skop hom. Toe Dylan ’n skop na die ander polisieman met die wapen mik, word hy geskiet.

Huisie in die wingerd

1. Tietser se huisie – Erik het besluit dat Mina daar kan bly en dis wat sy doen met haar terugkeer.
2. Baba sê juffrou Lubbe is oorlede.
3. Waar. Toe Mina nie meer terugkom nie, het hulle hul seuns in die buitekamer laat slaap waar hulle ook meer privaatheid sou hê.
- 4.1. Deon du Toit.
Hy is besig om die saak te ondersoek van die vondeling-baba

op die Oortzens se stoep. Mina moet verduidelik waarom sy so skielik in Mei 1960 weggegaan het en by wie sy in dié tyd gewerk het.

- 4.2. Mina is bang dat Deon haar aan die baba sal koppel en sy is verward omdat sy aangetrokke tot Deon voel.
5. Mina erf alles van juffrou Lubbe. (Mina sal nie in die huisie kan woon nie – in blanke gebied – maar sy kan dit verkoop en genoeg geld kry.)
6. Innerlike botsing.

Konfrontasie

- 1.1. Dominee Venter sê dat Bettie in die gestig na 'n verwagte Mina verwys het. Mina maak asof Bettie deurmekaar was oor 'n lappop en 'n regte baba. Sy vra aanvullend of die dominee nou 'n kranksinnige wit vrou glo bo 'n normale bruin meisie en kom só uit haar penarie.
- 1.2. Sara roep Mina en wil weet waarom sy weg is uit die Vallei. Mina moes toe als vertel: die verkragting, die mislukte aborsie, die gee van haar baba vir die Oortzens. Sara verseker Mina haar storie is veilig by haar en Erik.
2. Mina koppel die storie van Bettie omtrent die verwagte Mina aan die Oortzen-baba. (Gelukkig hou die dominee op om Mina te konfronteer.)
3. Almal is vriendelik met Mina, en Poppie nooi Mina uit om in die lokasie te gaan partytjie hou – 'n partytjie spesiaal vir haar. Die jong meisies wil ook hul hare soos Mina s'n laat sny.
4. Hulle is broers.
5. Sanet dink dis 'n meisie van die buurdorp se baba, wat verwek is tydens een van die wegspeel-rugbywedstryde. Die baba is egter in Februarie, wanneer daar nie rugby gespeel word nie, verwek.
6. Mina het Dylan gespot omdat hy nog nie vir Johnnie 'n kitaar

gesteel het nie. Hulle steel toe die hele Music House leeg (aldus Sêra), maak 'n polisieman dood en daarom het die polisie na hom kom soek.

7. Mina was nie lief vir Dylan nie, terwyl sy wel verlief is op Deon. Op p. 211 dink Mina sy's nie bang vir Deon nie, en . . . *ek ken jou al duisende jare.*
8. Hulle raak intiem en dis teen die wet.

Gevreesde dag

1. Mina was die hele tyd bang vir die dag as sy haar baba saam met die Oortzens sou ontmoet en dan sou sy moes maak asof sy haar eie kind nog nooit gesien het nie. Hier loop sy Iris Oortzen en die baba raak.
2. Mina sien dat die baba haar mond het en dieselfde diep kuil-tjies as hy lag.
3. Iris let op dat sy baie gewig verloor het en 'n praktieser haarstyl het. Sy keur dit goed. Met dieselfde positiewe ingesteldheid teenoor Mina sê Iris dat sy jammer is omdat sy so dwars met haar in die verlede was. Sy sê ook dat Mina haar eerder "mevrouw" moet noem – hiermee gee sy aan Mina "verhoogde" status.
4. In juffrou Lubbe se briewe sien Sanet dat sy verlief was op 'n kollega (Jacques du Plessis), maar hy't met 'n ander meisie getrou. Hulle vind ook briewe aan Jacques wat juffrou Lubbe nooit gestuur het nie.
5. Mina raak finansiëel onafhanklik en kan verbeteringe aan Tietser se huisie aanbring.
6. Schoeman Oortzen (snr.) koop dit om dit in 'n restaurant te omskep.
- 7.1. Deon het uitgevind dat Mina vir hom gejok het oor waar sy na Schoeman se dood was en dat sy 'n wit man se baba gehad het. Die klante by Sêra se eetplek het vertel van Julie en die

baba en die polisie kon uit hul beskrywings aflei dat dit Mina was.

- 7.2. Deon is verslae dat 'n wit seun dit aan 'n sewentienjarige meisie kon doen. Hy skeur die polisieverslag op en gooi dit in die vuur. Daarna sê hy tot siens aan Mina en loop weg.

En ek is nog sy

1. Die huis het nou elektrisiteit, water en 'n eie badkamer.
2. Iris vra of Mina nie die kok en bestuurderes van hulle restaurant wil word nie.
3. “word die plekkie 'n goudmyn”
4. Mina sê klein Schoeman se ma sal nie terugkom en hom kom afvat nie. Sy vertel van Sanet se teorie oor die ma wat van 'n buurdorp is. Mina sê ook sy dink die ma leef nie meer nie.
5. Bv.: Mina sal vir Schoeman verduidelik hoe die engel tog oor haar gewaak het, al het sy eers gedink dat die Here haar verlaat het.
6. In sy brief sê Deon hy besef dat daar in die apartheidsera geen hoop op 'n toekoms vir hulle is nie. Deon sê ook dat hy Mina steeds liefhet en dat sy vlug van haar af niks te doen het met haar verlede nie.
7. Die gemeenskap het bygedra om 'n groot engel met uitgestrekte vlerke op Tietser se grafsteen aan te bring.
8. Mense word eers ná hul dood vereer.
9. Mina het vir Schoeman by sy graf gaan sê dat sy hom nie meer haat nie, maar vergewe. Sy praat ook oor haar hartseer (Deon) en is bly dat sy nou vry is om haar kind lief te hê.
10. Mina noem die restaurant Julie's Bistro. Só behou Mina iets van haar ondervinding (as Julie) in die Kaap.
11. Bv.: Omdat Mina kan vergewe en nie 'n bitter, verharde persoon word nie, kry sy iets terug van die onskuldige, sorgelose Mina Afrika van vroeër.

- 12.1. alomteenwoordige derdepersoonsverteller
- 12.2. Bv.: Die verteller lees die gedagtes van Mina: . . . *stemme uit die verlede praat in haar gedagtes.*
13. Bv.: Moenie dink jy is beter as iemand net omdat hy 'n ander ras as jy is nie.
- Sommige mense is sterk genoeg om teleurstellings te oorkom en sterker anderkant uit te kom.
  - Moenie iemand sommer veroordeel voor jy nie sy omstandighede ken nie.
  - Vergifnis is nodig as jy 'n vol lewe wil lei.
14. Daar is 233 bladsye.
15. newekarakters
16. ronde

9. VERKLARING VAN BEGRIPPE WAT IN DIE VRAE VOORKOM

Hoofstuk en vraag	Term	Verklaring
1 (3)	beeldspraak	<p>'n saak word met 'n beeld vergelyk vir meer effek of om bv. 'n beter visuele prent te skep.</p> <p><u>Personifikasie</u> – 'n Menslike eienskap word gegee aan 'n natuurverskynsel (<i>sipresse fluister</i>), 'n dooie voorwerp, en abstrakte voorwerpe (<i>dood wat elke dag in haar spoor trap</i>).</p> <p><u>Vergelyking</u> – x word met 'n beeld vergelyk omdat daar 'n ooreenkoms is, verbindingswoorde word gebruik: <i>nes, soos, asof</i>, bv. <i>Die middagskaduwees lê soos swart poele oor die grafte</i>.</p> <p><u>Metafoor</u> – x word direk vergelyk met 'n beeld, die ooreenkoms word sonder verbindingswoorde aangedui, bv. <i>'n stywe band van yskoue paniek span om Julie se kop</i>. (Die vrees word gelykgestel aan 'n stywe band.)</p>
1 (4)	ruimte/milieu	plek/agtergrond waar karakters hul bevind of plekke in hul herinneringe, bv. Worcester
1 (7.2)	fokalisator	Die persoon uit wie se oogpunt die saak gesien word.
1 (9)	karakter	<p><u>Uiterlike/fisieke</u> eienskappe, bv. donker hare, blas vel</p> <p><u>Innerlik</u> : slim, want . . . (altdy motiveer)</p> <p>Waarna kyk as karakterskets saamgestel word? Wat sê die verteller en ander karakters van bv. Mina?</p> <p>Kyk wat sy sê, bv. hoe haar taalgebruik aangetas word toe sy in Distrik Ses bly.</p>

Hoofstuk en vraag	Term	Verklaring
		Bestudeer haar innerlike monoloog. Beteken haar naam iets?
2 (4)	verskil/kontras	teenoorgestelde, bv. vriendelik teenoors.
5 (1)	ironies	Ironie is wanneer die teenoorgestelde gebeur as wat 'n mens verwag. Mina <u>verwag</u> dat Dollie haar gaan help met die aborsie, <u>maar</u> toe reël Dollie vir skelms om Mina te beroof.
7 (1)	simboliese waarde	Dis wanneer 'n voorwerp gebruik word om iets anders (gewoonlik iets abstrak) voor te stel, bv. kleur swart simboliseer onheil of dood of swaarkry.
12 (6)	innerlike/ uiterlike botsing	Uiterlike: As twee karakters met mekaar baklei. Innerlike: Die karakter ervaar konflik binne homself; worstel met emosies.
13 (8)	wending	Ommekeer.
15 (7)	motief	Dinge wat herhaaldelik voorkom en dikwels 'n spesifieke funksie het, bv. dood, spinnekraak, water, uil.
15 (8)	aktuele problematiek	Op die oomblik van belang; probleem wat deel is van elke dag se sake, bv. veg teen apartheid.
15 (12.1)	eerstepersoons-verteller	Daar is 'n "ek" aan die woord. Die verteller is beperk t.o.v. plek en tyd en gee 'n subjektiewe mening. Dié direkte vertelling is geloofwaardig en meer intiem.

Hoofstuk en vraag	Term	Verklaring
15(12.1)	alomteenwoordige derdepersoonsverteller (alwetende verteller)	'n Buitestander vertel en kies nie kant nie. Hy kan meer as een plek gelyk wees en kan in die verlede en toekoms sien. Die verteller lees gedagtes.
15 (13)	tema	Die les of lewenswaarheid. Hou jou antwoord universeel en moenie karakters se name gebruik nie, bv. aanhouer wen.
15 (14)	verteltyd	Die hoeveelheid bladsye.
15 (15)	hoofkarakters newekarakter	Hulle word volledig beskryf, het 'n invloed op die verhaalverloop. (Bv. Sara, Tietser.) Die karakters oor wie min gesê word (bv. Gatiep, Drien, Sanet).
15 (16)	ronde karakter plat karakter	Gewoonlik die hoofkarakter(s), want daar is 'n groei by dié karakter, kom tot 'n insig. Die newekarakter verander nie. Gert Afrika verander bv. nie sy drinkgewoontes nie.

10. ANDER BEGRIPPE TOEGEPAS OP DIE INHOUD

Motoriese moment

Dis die gebeure wat die aksie/spanning aan die gang sit. In dié roman is dit die gedeeltes waar Gert sy dogter vir die De Graaffs bring en as Mina verkrag word.

Progressie

Die ontwikkeling (groeï) van gebeure. Dikwels neem iets toe in intensiteit, bv. eers is die rok liggeel, dan goudkleurig en uiteindelik verblindend soos die son. Onderzoek die progressie in Mina se lewe.

Tydshantering

Chronologiese vertelling

Gebeure word gegee soos wat dit in die werklikheid verloop.

Achronologiese vertelling

Gebeure van die romanwerklikheid word onderbreek deur terugflitse en/of vooruitskouings. Dis die geval in *Die verdwyning van Mina Afrika*.

Verteltyd

Die periode waaroor daar vertel word, bv. een jaar. In die roman is dit ongeveer 18 jaar as die verwysing na die Groot Griep en die runderpes (1888) buite rekening gelaat word.

Dooie tyd

Sekere dele word verswyg, maar die leser lei af dat dit moes plaasgevind het. Bv.: Terwyl Mina in Kaapstad is, weet sy nie wat haar

familie en vriende doen nie of presies hoe juffrou Lubbe gesterf het nie. Nog 'n voorbeeld is op p. 231 waar Mina by Tietser se graf staan en dit dan gevolg word met die sin : *Twee jaar later . . .*

Stemming

Gemoedsgesteldheid. Is daar 'n vrolike of neerdrukkende stemming? Toe Mina die Vallei verlaat, heers daar 'n somber en ongelukkige stemming.

Uitsteltegniek

Dit wat die leser graag wil weet, word eers later genoem. Dit skep spanning/prikkel die leser se nuuskierigheid. Die leser wonder, bv. wat Mina met die baba gaan doen en of Deon van Mina se verlede gaan uitvind en alles sal ontbloot.

Protagonis

Dis die hoofkarakter, in dié geval Mina Afrika.

Antagonis(te)

Dis die teenstander(s) wat gewoonlik worsteling by die protagonis veroorsaak. Die hoof-antagonis is Schoeman en ander is Aletta de Graaff (aanvanklik), Iris Oortzen (ook net gedeeltelik), dominee Venter en Dollie Davids.

11. WOORDVERKLARINGS: LEERUITKOMS 4:

Die leerder is in staat om taalstrukture en konvensies gepas en doeltreffend te gebruik.

LU 4.1 Leerder identifiseer en verduidelik die betekenis van woorde en gebruik dit korrek in 'n wye verskeidenheid tekste:

- Gebruik 'n verskeidenheid woordeboeke effektief vir verskeie doeleindes soos vir naslaan van betekenis, oorsprong van woorde, uitspraak, spelling en navorsing.

Bogenoemde uitkoms word bereik tydens die navorsing van sekere mondelinge en stelwerk-opdragte, bv. toe streektaal ondersoek is en ook tydens redigering van die finale skryfstukke. Agter in die handleiding verskyn 'n lys woorde wat leerders sal help met die verstaan van woorde binne die konteks. Leerders moet aangeemoedig word om alle woorde wat aan hulle onbekend is, self op te soek.

- Identifiseer en ontleed hoe tale woorde van mekaar leen, hoe die betekenis van woorde met verloop van tyd verander en hoe woorde deur onder andere nuutskepping, kontaminasie en analogie gevorm word.

Van Kaapse Afrikaans en dié van die bruin mense in die Vallei is bv. ontleen:

motjie (bejaarde Moslemvrou)

kleingesels

klôgoed

LU 4.2 Leerder gebruik goed gestruktureerde sinne betekenisvol en funksioneel:

- Maak leerders bewus van figuurlike taal soos idiome en spreekwoorde.

In die vrae oor elke hoofstuk kom daar dikwels vrae oor beeldspraak wat in die teks gebruik word. Leerders kan die volgende idiome of uitdrukkings se verklarings self opsoek:

Oefening

1. Te diep in die bottel kyk (p. 7)
2. Met lede oë aankyk (p. 35)
3. In toom hou (p. 35)
4. Onder die arendsoë van die vrouens werk (p. 117)
5. Touwys maak (p. 137)
6. 'n Neseier (p. 202)

Antwoorde van uitdrukkings

1. te veel sterk drank gebruik (dronk)
2. met spyt / met 'n onaangename gevoel
3. bedwing / inhou
4. iemand stip dophou; baie goed dophou
5. inlig hoe om iets te doen
6. geld wat opsygesit word vir 'n besondere doel

WOORDVERKLARINGS

Blad- sy nommer	Woorde	Verklaring
1	bagatel	kleinigheidsjies
1	tenger	teer, swak
3	vermurwe	versag
4	onkonvensioneel	Sy tree nie op soos wat dit tradisioneel (gewoonlik) gedoen word nie. Konvensies is opvattinge oor wat betaamlik is.
10	gramskap op die hals haal	Die mense van die Vallei gaan woedend vir hul wees.
19	argelose	onskuldige
23	in 'n falsetto gesing	'n falset is 'n geforseerde hoë stem, veral by mans wat 'n vrouestem naboots
24	Impressioniste	Groep Europese skilders in neëntiende eeu wat die volgende voorgestaan het: uitbeelding van 'n algemene indruk van iets, soos dit kunstenaar op die oomblik tref; ligeffekte is belangriker as uitwendige besonderhede.
32	stug	onvriendelik
39	staccato	Sy gebruik kort sinne los van mekaar.
44	verraderlik (golfies)	bedrieglik
48	karmenaatjie	In HAT gespel as <i>karmenaadjie</i> . Uitgesoekte stukkie vleis om op die rooster/kole te braai.

Bladsy nommer	Woorde	Verklaring
58	grandiose planne	indrukwekkend, maar dikwels kom daar niks van nie
67	relletjies (wat uitbreek)	klein opskuddinkie
79	inkantasië	woorde wat toorkrag het oor iemand / iets uitspreek (onheil afweer of veroorsaak)
83	verkneukel haar	stilletjies lekkerkry oor iets (innerlik)
88	malse weligheid	sagte gras
88	suile	bome lyk soos 'n pilaar/lang stut wat 'n gedeelte van bouwerk dra
94	kapabel	in staat om in 'n negatiewe sin iets onverantwoordeliks aan te vang
99	siltigheid	souterigheid
107	sober (klere)	gematig, nie uitspattig of baie kleurvol nie
101	swoel (reuk)	drukkend warm, benoud
123	versaak	beteken eintlik <i>nie nakom nie</i> ; hier meer "verlaat"
129	geboetseer uit klei	gevorm uit klei
135	proviand	voorraad van lewensmiddele
143	grotesk	grillig, vreemd, oordrewe
146	Roelandstraat	tronk

Bladsy nommer	Woorde	Verklaring
147	kalfaktors	persone wat allerhande vuil werk vir iemand doen
170	stoïsyns	onverskillig, onverstoorbaar
171	Khalifa	Dans met swaarde (toertjies) deur Islamiete uitgevoer.
175	met leedvermaak sien Mina	Vreugde oor 'n ander se ongeluk; hier verlustig sy haar daarin dat 'n blanke man haar, 'n bruin meisie, openlik bewonder maar niks kan sê nie.
177	oragie	lawaai (opskudding)
186	slinks	geslepe
193	die polisie naaldgesteek	'n wenk gegee
196	gemeenplase	oorbekende, alledaagse
197	psigoties	Pasiënt het kontak met die werklikheid verloor, sien waanbeelde.
205	ou vetes	langdurige rusies tussen persone
207	sinisters	onheilspellend/somber
214	diskresie	versigtigheid in jou optrede; Erik sal nie uitpraat nie
225	katel	eenvoudige ysterbedjie
226	keistene	klein rolsteentjies, ronderige klippies

12. DIE LANGVRAAG

Wenke hoe om 'n langvraag te beantwoord.

- **Onderstreep** die kernwoorde, sodat jy presies weet of jy moet : *bespreek / vergelyk / kontrasteer*, ens. Dit sal ook help dat jy nie sekere dele ignoreer nie.
- **Bepplan** jou langvraag. Maak 'n kopkaart. Kyk hoeveel dit tel en sorg dat jy soveel feite het. As jy, bv. Deon en Schoeman jnr. se invloed op Mina moet bespreek, dan sal die logiese afleiding wees dat 5 punte vir Deon en 5 punte vir feite oor Schoeman toegeken sal word in 'n 10-punt-vraag.
- Die **inleidingsin / -paragraaf** moet dadelik na die vraag verwys of presies aandui hoe jy gaan argumenteer.
- Gebruik **paragrafe**.
- Stel dadelik die **punt** wat jy wil maak en omskryf jou punt met 'n **voorbeeld of 'n aanhaling**.
- Moenie te veel oor een gedeelte uitbrei nie – daar is 'n **woordbeperking**.
- Jou **slotsin / -paragraaf** is belangrik omdat dit jou laaste kans is om jou nasiener te beïndruk.
- **Dui** die aantal **woorde** wat jy gebruik het, onder **aan**.

Oefening

Bespreek die titel van die roman, *Die verdwyning van Mina Afrika*, volledig. Sê baie spesifiek wanneer in Mina se lewe word daar na dié titel verwys en of sy weer “gevind” is. (10)

Reeds vroeg in die roman word Mina se van bespreek. Gert het Mina vertel haar van is Afrika, sodat sy nie moet verdwaal nie, want almal sal mos weet Mina woon in Afrika. √

Die ou, sorgelose Mina met die wip in haar stap en die ideale om spysenier te word (sonder kopdoek en nie met 'n kleintjie nie), verdwyn na die verkragting. √

Boeta kom die karakterverandering agter wanneer hy Mina daarvan beskuldig dat sy nooit meer sing nie en stiller is. Haar verliefdheid op Boeta is ook verby. Die verkragting en die feit dat Mina swanger is, dwing haar tot die radikale besluit om te verdwyn en sy vlug uit die Vallei. √

Mina is in die Kaap as “Julie Columbus” bekend. Hierdeur distansieer sy haar van die aborsie wat sy gaan kry en kan sy haar lewe later in die Vallei as Mina Afrika voortsit. Omdat sy haar van die gebeure losmaak, kan sy aan die einde van die roman vir Iris sê Julie Columbus is iemand wat sy in die Kaap geken het. √

Op pad om die aborsie te laat doen, word Mina se geld gesteel en die aborsie val deur die mat. Mina is baie depressief, want nou kan sy nie teruggaan Vallei toe nie, omdat niemand haar sal glo as sy nou van die verkragting vertel nie. Sy voel sy kan nooit weer Mina Afrika word nie en dink: “Die Here het haar gelos. Mina Afrika gaan nooit weer gevind word nie” (p.125). Na dese word daar slegs van Julie gepraat. √

As Mina by die kaai selfmoord deur verdrinking wil pleeg, dink sy: “En Mina Afrika sal ook eindelijk en finaal uit Afrika verdwyn” (p.158). √

Later, wanneer Mina teruggekeer het na die Vallei, is sy vol heimwee na onskuldige tye: “Nooit weer sal sy net Mina Afrika wees nie. Êrens in haar sal 'n stukkie van Julie Columbus agterbly”(p.206). √

Hoewel Mina verdwyn het, kry sy aan die einde die geleentheid om haarself terug te vind toe sy Schoeman vergewe. Só vind Mina ook vrede in haarself. √

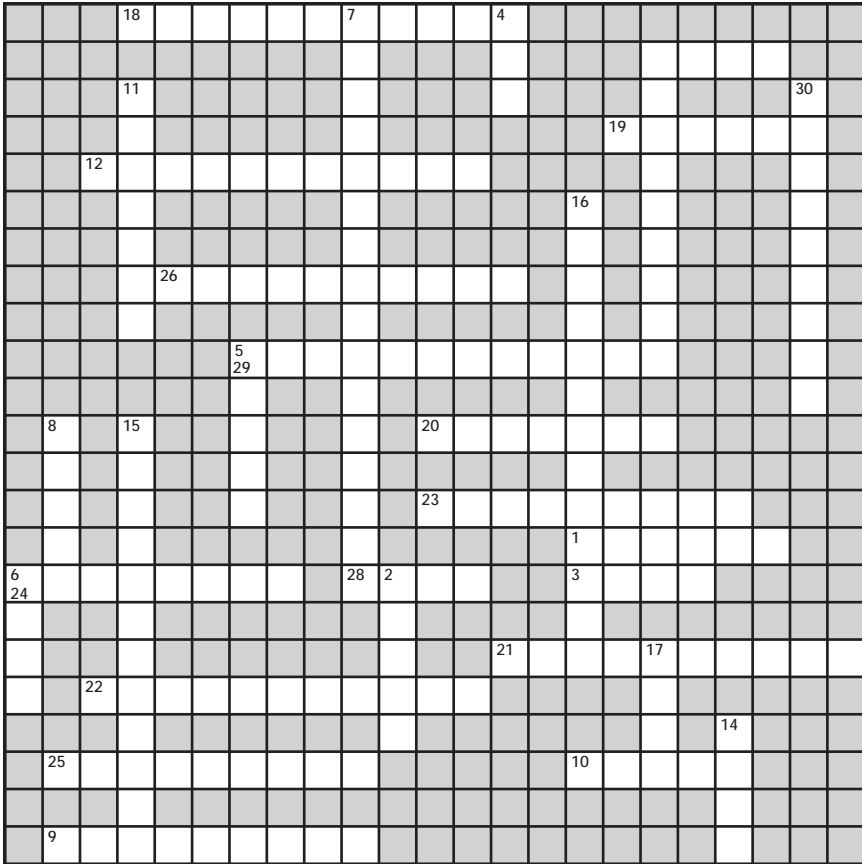
(Jy kan enige 10 feite noem, maar moet 'n inleiding en slotparagraaf hê om volpunte te kry. Jy moet ook verwys na hoe Mina gevind is – slotparagraaf.)

Ander moontlike langvrae

- Gee 'n karakterskets van Mina Afrika. Dui aan waarom sy as 'n ronde karakter gesien kan word.
- Bespreek die invloed wat die volgende mans op Mina se lewe gehad het : Boeta, Schoeman, Dylan, Deon. Dui spesifiek die gevoelens aan wat Mina teenoor elkeen gehad het.
- Watter rol het die volgende karakters in die protagonis (Mina) se lewe gespeel: Sara, Tietser, Sera, juffrou Lubbe.
- Bespreek die volgende motiewe in die roman: water, dood, engel.

13. BLOKKIESRAAISEL

Voltooi die onderstaande blokkiesraaisel :

AF

2. Dié swart-wit afdruk hang bokant Tietser se bedkassie.
4. Waarvan praat Mina en Tietser ? Dit maak Tietser onrustig, maar betower vir Mina.
7. Mina word ook só genoem op p. 41.
8. Van wie praat Sanet wanneer sy sê : “Sy geniet dit om die hoof van Mina se Finishing School te wees”? (p.49)

11. Volksetimologie van “teacher”
13. Voltooi: *Sanet gril en herinner hulle aan die . . . Ansie, die praktiese een, klik ongeduldig met haar tong: “Daar’s g’n so ’n ding nie!”*
14. Dié emosie ervaar Mina vir die eerste keer na die verkragting.
15. Schoeman junior het hierin verongeluk.
16. Mina se ander naam en van toe sy die Vallei verlaat.
17. Die oudste White-suster.
24. Die kleur van klein Schoeman (van Mina) se ogies.
29. Dit speel ’n belangrike rol in Mina se lewe as reinigingsmiddel – ná die verkragting.
30. In die begraafplaas ervaar Mina dié emosie teenoor Schoeman.

DWARS

1. Wie sê : “Moet haar nie spierwit grootmaak nie. Waar moet sy eendag inpas?” (p.12). Gee die spreker se van.
3. Een van Sara se bediendes.
5. Mina se bynaam in die laerskool.
6. Wat wil Mina as tiener nooit word nie?
9. Mina droom om ’n . . . te word (loopbaan in kookkuns).
10. Wie is die fokalisator in: *Vir hom is sy soos ’n fyn porseleinblom; iets moois en kosbaar wat, as jy hard daaraan vat, sal breek en nooit weer aanmeakaargegom sal kan word nie.*
12. Benoem die beeldspraak as Els se winkel beskryf word as: Bedags is die voordeur permanent oop, met twee venstertjies weerskante soos donker oë.
18. Vir Mina is die kind wat in haar groei soos ’n . . . wat daar geplant is deur iets boos. (p.121)
19. Sy sou Mina gehelp het met ’n aborsie, maar is toe betrokke by die roof van Mina se geld.
20. Wat haat Mina om op te sit (dra) as sy by die Whites begin werk?
21. Dylan en Sêra se milieu.
22. Voltooi: Dylan en sy bende word Sêra se plek se . . . , want hulle hou rusverstoorders weg.
23. Stefaans de Graaff se beroep.

ANTWOORDE

AF

2. engel
4. see
7. gelukbringerkind
8. Elsie
11. Tietser
13. spookvrou
14. haat
15. Austin Healey
16. Julie Columbus
17. Rose
24. blou
29. water
30. vergifnis

DWARS

1. Meraai
3. Baba
5. witgatspreeu
6. bediende
9. spysenier
10. Boeta
12. vergelyking
18. kankergewas
19. Dollie
20. kopdoek
21. Distrik Ses
22. beskermhere
23. prokureur
25. selfmoord
26. polisieman
27. Deon

14. DIE MAAK VAN 'N COLLAGE

Die leerders geniet dit om 'n collage te maak van 'n gedeelte, bv. oor een hoofstuk. Sommige hou weer daarvan om enige situasie in die roman visueel uit te beeld. Hulle kan dan gevra word om dit vir die klas te wys en kortliks daarvoor te praat, bv. waarom hulle dit spesifiek só voorgestel het.

Hier is 'n voorbeeld van 'n meer moderne voorstelling van Mina toe sy nog die baba as 'n gewas beskou het. Sy en Dylan is in Sêra se kerrie-kafee.

15. NAAMSPELETJIE

Omkring die land- en plekname en twee eetplekname wat in die tabel voorkom. Daar is tien.

S	O	O	I	R	U	G	D	O	O	R	N	R	I	V	I	E	R
O	A	G	O	E	D	E	M	O	E	D	P	U	N	T	S	A	L
O	L	R	I	N	G	L	I	M	P	S	A	K	E	G	O	R	O
S	E	O	A	G	W	E	E	T	W	A	W	I	S	S	E	L	O
W	S	E	R	H	W	D	I	S	T	R	I	K	S	E	S	B	R
O	S	N	U	W	S	K	L	L	P	U	T	L	W	D	K	I	I
R	E	P	S	E	I	C	I	O	G	R	O	E	P	A	L	N	N
C	E	U	T	E	K	K	A	S	R	O	E	I	R	A	E	N	G
E	S	N	I	G	A	S	O	F	W	K	K	N	A	R	I	E	S
S	T	T	G	L	A	I	O	I	E	A	L	M	A	V	N	V	T
T	E	B	S	I	S	S	A	N	E	A	A	O	S	A	W	E	A
E	R	O	E	P	P	K	F	N	T	P	N	N	S	N	E	R	D
R	B	O	V	E	I	L	A	I	D	S	O	D	A	N	E	S	I
G	R	M	G	R	L	A	A	G	I	T	O	T	D	I	S	I	G
R	I	S	F	I	L	K	N	E	T	A	D	O	G	I	T	E	W
O	N	A	F	G	E	R	S	R	A	D	S	T	V	S	N	R	A
E	G	J	U	L	I	E	S	B	I	S	T	R	O	G	O	E	A
P	S	V	E	R	D	E	R	S	A	A	M	W	E	E	S	T	R

ANTWOORDE

S							D	O	O	R	N	R	I	V	I	E	R
	A	G	O	E	D	E	M	O	E	D							
		R															
		O	A														
W		E		H			D	I	S	T	R	I	K	S	E	S	
O		N			S								L				
R		P				C							E				
C		U					A						I				
E		N						F		K			N				
S		T							E	A			M				
T							A			A			O				
E						K				P	N	N					
R						I				S			D				
				R						T			D				
			F							A				I			
		A								D					N		
		J	U	L	I	E	S	B	I	S	T	R	O			E	
																	R

16. LUISTER EN PRAAT (mondeling): LEERUITKOMS 1

LU 1.1. Leerder toon kennis van verskillende vorme van mondelinge kommunikasie vir sosiale doeleindes:

- leer oor en deel idees met mekaar, lewer kommentaar op ervarings, verdedig standpunt en lewer onvoorbereide response;
- inisieer en hou gesprekke vol deur gepaste beurtnemingskonvensies te gebruik, gapings te vul en 'n ander aan te moedig waar nodig;
- gee instruksies akkuraat;
- neem doeltreffend deel aan groepbesprekings deur eie idees en menings uit te spreek, na ander s'n te luister en dit te respekteer en deur tussenbeide te tree om fokus te herstel oor kwessies soos inklusiwiteit, magsverhoudings, menseregte, sosio-kulturele en etiese kwessies;
- gebruik onderhandelingsvaardighede om konsensus te bereik;
- neem deel aan paneelbesprekings, debatte, forums, formele vergaderings en gebruik korrekte prosedures;
- voer onderhoude en doen krities verslag oor bevindings waar gepas.

Verskeie vrae wat in die hoofstukke gestel word, kan ook as groeps- of individuele gesprekke hanteer word. Die volgende is slegs voorstelle en kan in verskeie vorme van mondelinge kommunikasie gebruik word :

Opdragte:

Onvoorbereide mondeling (enkel/groepe/forum)

- Dink jy dat Sara die regte ding gedoen het om die bruin Mina in te neem? Neem in ag die tyd waarin die verhaal afspeel en ook Tietser se vraag vir watter wêreld Sara vir Mina grootmaak (p. 12).
- Dink jy Mina het reg opgetree ná die verkragting? (Dink aan wat Schoeman haar toegesnou het en ook Tietser se woorde: *Moenie dat bruin of blank ooit 'n vinger na jou kan wys nie!* (p. 28)
- Hoekom dink jy sit Mina die baba juis op die Oortzens se stoep ?
- Dink jy Dylan en Mina sou 'n gelukkige huwelik gehad het as hulle getrou het en die baba saam grootgemaak het?
- Sal jy sê die einde van die verhaal oortuig ? (Bv. dat Mina vir Schoeman vergewe en dat Iris vir Mina vra om die restaurant te bestuur ?) Kan jy 'n beter einde gee ?

Voorbereide mondeling (enkel/groep/paneelbespreking)

- Kyk hoe **Mina se belewing van God** wissel en bespreek hiermee saam die engelmotief (prent in Tietser se kamer).
- Bespreek die rol wat **Sara en Tietser** in Mina se lewe speel – as “ma” en mentor.
- 'n Mens verwag dat 'n **predikant sonder vooroordele** sou wees en simpatie vir menslike swakhede sal openbaar. Die selfde kan egter nie van dominee Venter gesê word nie of kan dit? Debatteer hieroor.
- Stel 'n **formele vergadering** met rolspel voor: Die munisipale raad vergader om sekere interne sake te bespreek. As hoof is teenwoordig die burgemeester, Schoeman Oortzen (snr.), die

onder-burgemeester, die stadsklerk, die tesourier, raadslede (bv. Erik en Stefaans de Graaff, die skoolhoof, ds.Venter e.a. van jou keuse).

Op die agenda is die volgende :

1. Skriflesing en verwelkoming
2. Die afbrand van Els se winkel
3. Die herdoop van die laerskool
4. Afgetrede blanke onderwysers wat ná ure vir anderskleuriges lesse aanbied
5. Verkrachtingsklag. Stappe wat die raad moet neem
6. Ander sake of: Algemeen
7. Afsluiting

- Rose en Mavis White voer 'n **onderhoud** met Julie Columbus om seker te maak sy is geskik as hul werknemer. Tydens dié onderhoud gee die White-susters ook bepaalde instruksies oor Julie se uniform, wat nie geduld sal word nie, werkstye en salaris. Noem volledig.
- Ondersoek die **geslaagdheid van die titel** en waar dit voorkom – staaf alles met voorbeelde.
- Gee redes vir Mina se “verdwyning”.
Raak ook die volgende aan: Hoewel Mina verdwyn het, kry sy op die ou end tog die geleentheid om haarself terug te vind.
- Die lewe sou beter vir verskeie karakters verloop het **as Mina se aborsie geslaagd** was.
Debatteer hieroor.

LU 1.2. Hier moet leerders navorsing doen om mondelinge opdragte vlot en ekspressief aan te bied en die volgende aspekte in gedagte hou:

- doen navorsing oor 'n onderwerp deur verskillende toepaslike bronne te gebruik;
- organiseer inligting samehangend deur hoofgedagtes en toepaslike en akkurate ondersteunende besonderhede of voorbeelde te kies;
- identifiseer en kies gepaste formate, woordeskat en taalstrukture;
- berei 'n doeltreffende inleiding en slot voor; sluit gepaste hulpmiddels in, bv. kaarte, plakkate, musiek.

Opdragte:

Doen navorsing oor :

- Distrik Ses se geskiedenis. Wys prente oor die plek se leefwyse; lewer kommentaar oor taalgebruik, musiek, gevare; enige skryfstukke hieroor; redes vir die afbreek van die karaktervolle plek.
- Die sestigerjare in Suid-Afrika: mode, musiek, leiers, sporthelde, nuwe uitvindings en ander interessantheide. Die apartheidbeleid: Noem kortliks wat behels o.a. die Paswette, Groepsgebiede-wet, Ontugwet en hoe dit die karakters in die roman geraak het.
- Verkragting – wat sê die Suid-Afrikaanse wet vandag oor verkragting? Doen navorsing oor wat die regte manier is om te volg as jy 'n slagoffer is. Wat is die gevolge van 'n verkragting op die slagoffer en sy/haar familie?

Rape victim

Jy lyk nie van die middelklas nie;
 en jy's veels te jonk vir pensioen;
 is jy miskien 'n jongmeisie?

Dis moeilik om jou storie te glo.

Het jy dalk met hom geglimlag?
Het jy jou hare los gedra?
Het jy nie miskien daarvoor gesoek nie?

Skud maar kop, ek dink dis “ja”.

Jou gesig is dan nie opgekerf nie;
jy vat die pil, het jy gesê? –
Dan hoe kan so iets met jou gebeur?

Nou goed . . . ek verander dit na “nee”.

Dan, as jy so nalatig is,
dan skree jy mos: “Verkrag! Verkrag!”
Jy soek maar net ’n verduideliking
vir dit wat jy weet skop in jou maag.

Peter Snyders

LU 1.3: Toon vaardighede in die luister na en lewer van mondelinge aanbiedings:

- gebruik en evalueer retoriese middels soos retoriese vrae, pouses en herhalings;
- gebruik toon, stemprojeksie, tempo, oogkontak, liggaaams-houding en gebare korrek en reageer gepas;
- toon begrip van mondeling-tekste deur notas van hoof- en / of ondersteunende gedagtes te maak;
- luister krities na en reageer ter verduideliking op vrae.

LU 1.4: Toon kritiese bewustheid van taalgebruik in mondelinge situasies:

- gebruik en evalueer gepaste style en registers volgens doel, teikengroep en konteks;
- herken en verduidelik taalvariëteite;
- identifiseer en gebruik 'n wye verskeidenheid oorredings-tegnieke;
- evalueer argumente en aannames, onderskei tussen feite en menings en gee bewyse;
- maak afleidings en gevolgtrekkings en motiveer met bewyse;
- verduidelik die verhouding tussen taal en kultuur;
- herken en bevraagteken die subtiele gebruik van gevoels- en manipulerende taal, partydigheid, vooroordeel en stereotipering.

Onderwerpe:

- Die hou van 'n **hofsitting** met 'n landdros/regter en aangeklaagdes, advokate, ens, sorg dat dié uitkoms bereik word. Hofamptenare sal bv. 'n formeler taal gebruik as dié van die aangeklaagdes of getuies. Hier kan die lewendige, realistiese dialoog van die karakters pragtig uitgebeeld word; so ook vooroordeel. Die mag van manipulerende taal (bv. woorde wat Schoeman Mina toesnou tydens die verkragting en só haar mond snoer, asook argumente tydens die hofsitting) kan ook gesien word.
- Rolspelsituasies
  - Mina lê 'n klag van verkragting teen Schoeman (voor sy dood).
  - Mina word in Distrik Ses gearresteer omdat sy 'n wit baba het.
  - Dylan se dood word ondersoek – Mina is 'n getuie.
  - Mina en Deon word gearresteer omdat hulle die Ontugwet verontagsaam.

17. SKRYF EN AANBIED (stelwerk): LEERUITKOMS 3

LU 3.1 Beplan die skryfproses volgens 'n spesifieke doel, teikengroep en konteks:

- verduidelik vereistes van gevorderde opdragte;
- identifiseer die teikengroep en spesifieke doel soos vertel, vermaak, oorreed, argumenteer, beskryf en manipuleer;
- identifiseer en verduidelik tekssoorte soos verbeeldings-, feitelike, kreatiewe, transaksionele tekste;
- besluit op 'n gepaste styl, standpunt en formaat;
- doen onafhanklik navorsing oor komplekse onderwerpe in 'n wye verskeidenheid bronne en teken bevindings aan;
- vind, ontsluit, selekteer, organiseer en integreer toepaslike inligting van 'n wye verskeidenheid bronne;
- ontwikkel en organiseer samehangende idees deur tegnieke soos kopkaarte, diagramme, ens.

LU 3.2 Toon die gebruik van gevorderde skryfstrategieë en tegnieke vir eerste weer gawes:

- gebruik hoof- en ondersteunende idees van die beplanningsproses effektief;
- eksperimenteer met formaat en styl vir kreatiewe doeleindes;
- gebruik 'n verskeidenheid styl- en retoriese middels (bv. figuurlike taal, woordkeuse, lewendige beskrywing, spesifieke toon, simbool, kleur);
- gebruik 'n wye verskeidenheid sinsoorte, sinslengtes en -strukture effektief;

- gebruik paragraafkonvensies akkuraat om samehang te verseker deur kernsinne, inleiding en afsluiting, logiese progressie, duidelike skakels tussen oorsaak en gevolg, en vergelyking en kontras te gebruik;
- gebruik voegwoorde, voornaamwoorde en bywoorde om samehang te verseker.

LU 3.3 Dink na oor, ontleed en evalueer, met inagneming van ander se sienings, eie werk en bied die finale produk aan:

- gebruik vasgestelde kriteria vir oorsigtelike evaluering van eie en ander se skryfwerk om dit te verbeter;
- evalueer gepasheid van inhoud, styl, register en effekte volgens doel, teikengroep en konteks;
- sorg vir volgehoue standpunt en ondersteunende argumente;
- toon, tydens hersiening en verbetering, sensitiwiteit vir mense-regte en vir sosiale, kulturele, etiese en omgewingskwessies, geslag, ras, status, godsdiens, ens.;
- berei tekste voor vir finale weergawe deur te proeflees en te redigeer (skakel uit dubbelsinnigheid, omslagtigheid, aanstootlike taal, slang, taalflaters);
- gee aandag aan die finale produk: netjies, afgerond, kleurryk (bv. plakkaat).

Opdragte

Kort skryfstukke

■ **Dagboekinskrywing**

Jy kan enige karakter in die roman wees en oor meer as een dag dagboek hou. Skryf, voor jy begin, 'n paar sinne oor die situasie, bv. “Ek is Bettie Els, reeds in Valkenberg en skryf nou

nadat Mina vir my kom kuier het.” Jy kan hier baie kreatief wees en dit selfs in ’n regte boekvorm aanbied.

■ **Resensie**

As jy die roman resenseer, onthou om nie die slot te verklap nie. Moenie net die verhaal vertel nie; evalueer ook karakters, taalgebruik, spanning, ens.

■ **Gedig**

As jy graag gedigte lees / skryf, kan jy ’n gedig of twee oor die roman of oor dele uit die roman skryf.

■ **Verslag**

Skryf ’n joernalistieke verslag oor een van die volgende:

- Bruin dogter word ingeneem deur gesiene blanke gesin.
- Blanke burgemeesterseun verkrag bruin aanneemkind en sterf in gru-motorongeluk.
- Els se winkel brand op misterieuse wyse af.

■ **Formele brief**

Mina skryf ’n aansoekbrief met ’n kort CV wat sy aan die Whites stuur. Lees eers weer die advertensie wat in *The Argus* verskyn het (p. 98).

■ **Brief aan die pers**

Skryf ’n brief aan die pers (as jousef of ’n karakter in die roman) waarin jy jou mening lug oor verkragting en/of aborsie.

■ **Informele brief**

- Jy is Mina. Skryf ’n brief uit Distrik Ses aan Sara of Tietser (veronderstel sy’t nog geleef). Maak jou hart oop oor die

verkragting, vertel van jou huidige lewe en vra raad, bv. oor 'n aborsie.

- Jy is Schoeman jnr. Dis die dag voor jou motorongeluk. Veronderstel jy beplan selfmoord. Skryf jou laaste brief aan bv. Mina of jou ouers of albei.

■ Dialoog

- Veronderstel jy is Mina. Jy het so pas uitgevind dat jy swanger is nadat Schoeman jou verkrag het. Konfronteer Schoeman oor die swangerskap. (Behalwe dat Schoeman nie in die ongeluk gesterf het nie, moet jy al die feite net so hou.)
- Erik en Sara ontbied Iris en Schoeman snr. na Erik se studeerkamer. Mina vertel dan aan die vier mense dat sy swanger is. Schoeman het kort vantevore gesterf. Die twee families en Mina bespreek die saak.
- Die gesprek tussen Rose en Mavis White nadat hulle vir Mina afgedank het.

Lang skryfstukke

■ Verhalend

- Skryf die storie van Mina en Dylan. Veronderstel Mina hou die baba en Dylan word nie doodgeskiet nie.
- Skryf jou eie kortverhaal as opvolg van *Die verdwyning van Mina Afrika*. (Let wel, jy mag nie plagiaat pleeg uit die werklike opvolgroman nie!)

■ Feitelik

- Toe Dylan tien jaar oud was, is sy ma oorlede en haar werkgewers jaag hom weg. Só word Dylan 'n straatkind en is ook later verkrag. Doen navorsing oor straatkinders en skryf 'n opstel getiteld: “Die lot van die straatkind”.

- Doen navorsing oor Distrik Ses – die soet en die suur. Gee die redes waarom Distrik Ses met die grond gelykgemaak is. Noem kortliks waarheen die inwoners moes gaan en sê ook iets van die hedendaagse Distrik Ses-gebied.
- Dieselfde mondelingonderwerpe wat navorsing behels, kan ook hier gebruik word, bv. Suid-Afrika in die sestigerjare, die apartheidsbeleid, verkragting en die wet.

■ Beredenerend

- Die rol van die Nederduitse Gerefomeerde Kerk tydens apartheid – sonder vooroordele? Baseer jou skryfstuk op feite as jy redeneer. Bring dit ook in verband met die rol wat dominee Venter in die roman speel.
- Ondersoek die taal wat die karakters gebruik. Maak seker dat jy weet wanneer sommige Kaaps praat, ens. Hoe voel jy daarvoor dat daar in die roman dikwels afgewyk word van Standaardafrikaans? Dink jy dis funksioneel dat sommige karakters vloekwoorde gebruik?
- Dylan keer Mina as sy selfmoord wil pleeg. Skryf ’n opstel getiteld: “Is selfmoord ’n opsie?”
- Dylan beloof om sy “gangster”-lewe te los as Mina met hom trou. Redeneer oor: Is dit moontlik dat geharde misdadigers radikaal kan verander?
- Het Julie die regte ding gedoen om haar baba vir die Oortzens te gee? Redeneer oor: ’n Ma behoort nooit haar kind weg te gee nie.

PRENTEBYLAAG

